

УДК 271.222(497.11)-722.52-527.7 Јосиф, скопски митрополит(437.6)"1930/1931"
<https://doi.org/10.18485/zivopis.2023.12.12.8>

кратко саопштење

АНТИМИНСИ МИТРОПОЛИТА ЈОСИФА У СЛОВАЧКОЈ

Владимир Кочвар

Универзитет у Прешову, Православни богословски факултет*

Сажетак: *Тема нашег истраживања обухвата један аспект архијерејске службе Епископа битољског Јосифа (Цвијовића) као администратора Мукачевско-прјашевске епархије. У фокусу истраживања нашло се његово старање о поштовању црквеног поретка, уочљиво на литургијском пољу и повезано са антимињима, коришћеним на Светој литургији. Благодарјећи великом угледу тадашњих архијереја Српске Православне Цркве и поштовању које им је указано у оквирима православне цркве и народа у Словачкој, до данас је очувано неколико антимињса са њиховим потписима а неки од њих су још увек у богослужбеној употреби. Овом приликом представимо неколико храмова и парохија у којима се користе антимињи Епископа битољског и потоњег Митрополита скопског Јосифа као друге за које се поуздано зна да су коришћени у њиховим оквирима.*

Кључне речи: *антимињс, епископ Јосиф (Цвијовић), Мукачевско-прјашевска епархија*

Упркос краткотрајном присуству и деловању Епископа битољског и потоњег Митрополита скопског Јосифа (Цвијовића) на подручју Карпатске и Прјашевске Русије, уочава се значајан успех у процесима обнављања Православља на овим просторима. То се не односи једино на народ који се све више враћао вери предака већ и на државу кроз њено тадашње признавање реалитета Православне Цркве у Словачкој. Како је то прецизно истакао блаженопочивши Епископ шумадијски др Сава, Владика Јосиф је „успешно враћао унијате у правосавље и припремио терен за првог епископа мукачевско-прјашевског”.¹ Као администратор Мукачевско-прјашевске епархије Епископ Јосиф деловао је у времену између 18. децембара 1930,² када је први пут приспео на просторе ове дијецезе, до 6. децембара 1931,³ када је на ову катедру устоличен Епископ Дамаскин

*vladimir.kocvar@unipo.sk

¹ Сава Вуковић, *Српски јерарси* (Београд: Еуро, 1996), 262.

² „Прибытие Епископа Юсифа въ Ужгородъ”, *Православная Карпатская Русь* IV, 1-2 (1931): 1.

³ „Интронизация въ г. Мукачеве д-ра Дамаскина, перваго постоянного Православнаго Епископа, съ титуломъ Мукачевско-Пряшевскаго”, *Православная Карпатская Русь* IV, 24 (1931): 1.

(Грданички)⁴ као први архијереј обновљене Мукачевско-прјашевске епархије. У архипастирском раду у многومه му је помагао тадашњи протосињел др Јустин (Поповић), који је био и Дамаскинов архијерејски заменик у време његовог одсуствања из епархије, условљеног обавезама друге врсте.

Благодарећи великом труду Епископа Јосифа, седиште епархије премештено је из Хуста у Мукачево и тиме је 2. августа 1931. године званично обновљена Мукачевско-прјашевска епархија, која се помиње и у Уставу Српске Православне Цркве из 1931. године под називом Мукачевско-прјашевска православна епархија у Подкарпатској Русији у Чехословачкој Републици, са седиштем у Мукачеву.⁵ Велику пажњу посвећивао практичним и административним питањима као и карактеру црквеног живота: начину одевања свештених лица, начину комуникације црквених тела, испуњавању службених обавеза итд. У 6. броју часописа Православная Карпатская Русь од 15. марта 1931. године забележене су неке наредбе Владике Јосифа, намењене свештеницима а које се тичу њихових обавеза. Између осталог, записано је: „Сви парохијски свештеници јесу обавезни да донесу антиминос, које користе у парохијама. У парохијама могу имати само антиминос намењене црквама у њиховим парохијама. Забрањено је имати антиминос за личну употребу. Свештеници, који ће бити слани на мисионарење, добиће антиминос лично”.⁶ Ова је одлука, свакако донета ради боље организације црквеног живота и постепеног решавања проблема неколико различитих јурисдикција помесних православних цркава на територији Чехословачке. За 21. април 1931. године био је сазван годишњи сабор свештенства и опуномоћених лица из православних парохија, који је одржан у просторијама штампарије манастира у Ладомирову.⁷

У извештају са састанка стоји: „На предлог оца Протосињела (Јустина), свештеници су разменили старе антиминос за нове, које је потписао Епископ Јосиф, који су одсада једини важећи за служење”.⁸ На слици са овога скупа уочавају се сви свештеници из парохија, споменутих у овом чланку. Не постоје други историјски подаци нпр. у тадашњој црквеној штампи о овим антиминосима.

У Словачкој је до данас остало упамћено седам ових антиминоса. Три су још увек у богослужбеној употреби; један је у приватном поседу и преостала три су пре неколико година размењени за нове. Сви наведени антиминоси истовремено су освештани 14. марта 1931. године у храму Благовештења Пресвете Богородице у Хусту, тадашњем седишту епархије, које је касније коначно премештено

---

⁴ Потоњи Митрополит загребачко-љубљански.

⁵ Министарство Правде Краљевине Југославије, *Устав Српске православне цркве (1931)* (Београд: „Службене новине Краљевине Југославије”, бр. 275-86, 16. новембар 1931).

⁶ „Из распоруженій Преосвященнаго Епископа Юсифа по Епархіи”, *Православная Карпатская Русь* IV, 6 (1931): 1.

⁷ „Годишное собрание”, *Православная Карпатская Русь* IV, 7 (1931): 1.

⁸ „Съездъ духовенства и уполномоченныхъ отъ православныхъ приходоѡвъ Пряшевской Руси”, *Православная Карпатская Русь* IV, 10 (1931): 4.

Сл.1. Антиминс из храма у Бехерову.

Извор: Архива Владимира Кочвара.

у Мукачево. До данас поменути антимиинси користе се у селима Бехеров, Медведже и Храбске.

Најстарија православна парохија у источној Словачкој управо се налази у Бехерову. Црква Покрова Пресвете Богородице подигнута је 1923 године, благодарећи словачким емигрантима у Сједињеним америчким државама и свештенику Георију Вархолу, који је после повратка у отаџбину постао први парох на овом месту.

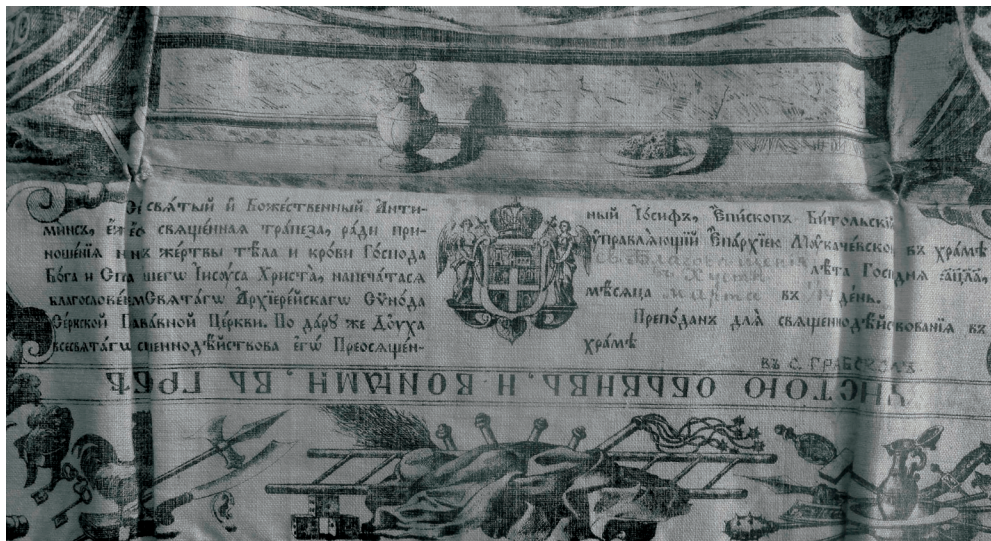
Следећи антимиинс налази се у храму Светог великомученика Димитрија у селу Медведже. Парохија је основана 1924. године. Данашња црква-брвнара подигнута је 1943. године; до тог времена богослужило се у једној омањој цркви. Од 1930. године у њој су служили монаси манастира у Ладомирову и често се налази спомен имена јеромонаха Саве (Струве). На антимиинсу је читљиво име храма и села.

Најбоље сачувани антимиинс налази се у храму Светог великомученика Димитрија у селу Храбске. Парохија је основана 1924. године као филијала парохије Венеција. Године 1931. као парохијски свештеници помињу се Аполон Новицки и Димитриј Ткаченко. Ова црква подигнута је 1935 године. Након Другог

Сл. 2 Антиминс из храма у Медведжом.

Истор: Архива Владимира Кочвара.

Сл.3. Антиминс из храма у Храбском.

Истор: Архива Владимира Кочвара.

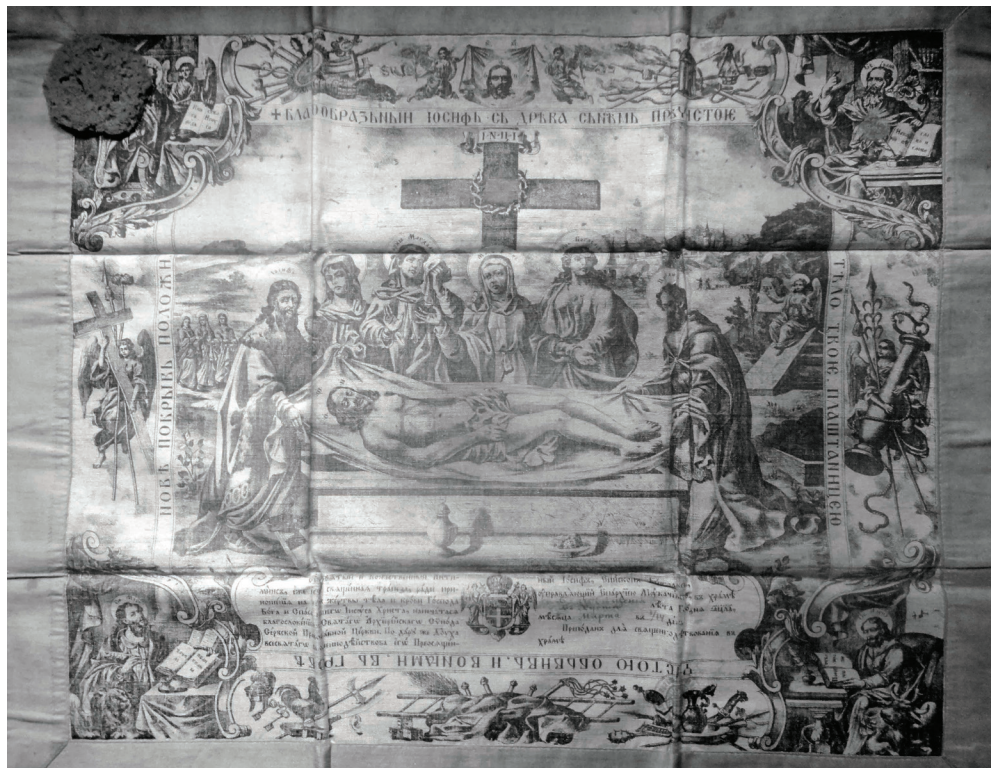
Сл.4. Антиминс из храма у Ладомировој.

Извор: Архива Владимира Кочвара.

светског рата мноштво православних иселило се у Украјину и из тог разлога данас у овом крају готову да нема православног живља те се служи само о великим празницима. Посебно је занимљива околност да је тај антиминс пре неколико година коришћен и као судски доказ у процесу утврђивања власништва над храмом.

Антиминс из Ладомирова данас се налази у личном поседу аутора што је представљало подстицај истраживања ове теме. Ладомирово је познато као место у којем су монаси емигрирали из Почајевске лавре подигли нови манастир Светог Јова Почајеског. Исти су основали и штампарију и захваљујући и њиховој мисији много верника се вратило из унијатства у Православље. Интересантан је податак да се овај манастир налазио под канонском јурисдикцијом Руске Православне заграничне Цркве док су све парохије у Словачкој биле под јурисдикцијом Српске Православне Цркве, а да, при томе, никада нису постојали проблеми због различитости јурисдикција. Сарађивали су и помагали једни друге.

Један од антиминса који су већ били размењени за нове налазио се у храму Успења Пресвете Богородице у селу Љутина. Овај храм подигнут је 1930. године, и у њему је до своје земаљске кончине 1949. године богослужио свештеник Василиј Соловјев, архијерејски заменик Епископа Владимира (Рајића) током Другог светског рата. Наведени антиминс као једини од поменутих нема запис о храму, којем је намењен. Претпоставља се да је управо тај антиминс био један од оних, намењених мисионарском деловању, што евоцира поменути одлуку Епископа Јосифа. Осим тога познато је да је свештеник Василије основао и организовао више парохија и да се пуно кретао. Пре него што је овај антиминс 2017. године размењен за нови, начињена је његова фотографија, на основу које се поуздано може потврдити да је рећ о антиминсу Епископа Јосифа.

Сл.5. Антиминс из храма у Љутини.

Извор: Архива Владимира Кочвара.

Позната су још за два антиминса Епископа Јосифа из храма у селима Крајне Черне и Нижљи Орлик. Такође су пре неколико година размењени за нове. Не зна се њихова судбина, Није познато шта се с њима након тога збило, међутим, на основу непосредних сведочења свештеницима поуздано се може закључити да је реч о антиминсима Епископа Јосифа. Управо је реч о парохијама које су основали и у којима су служили монаси из манастира у Ладомирову.

До сада нисмо наишли на друге трагове и индиције да постоји још сачуваних антиминса из времена Епископа битолског и администратора Мукачевско-прјашевског Јосифа. Неколико наведених примера и контекста налаза антиминса из описане групе, са друге стране, пружа сасвим убедљив увид у литургијско-канонско деловање Владике Јосифа на подручју данашње Словачке, што је и разлог поштовања према његовој личности и делу.

Литература

Вуковић, Сава. *Српски јерарси*. Београд: Евро, 1996.

„Годишно собрание”. *Православная Карпатская Русь*. IV, 7 (1931): 1.

„Из разпоряженій Преосвященнаго Епископа Іосифа по Епархіи”. *Православная Карпатская Русь*. IV. 6 (1931): 1.

„Инtronизация въ г. Мукачеве д-ра Дамаскина, перваго постояннаго Православнаго Епископа, съ титуломъ Мукачевско-Пряшевскаго”. *Православная Карпатская Русь*. IV, 24 (1931): 1.

Министарство Правде Краљевине Југославије. *Устав Српске православне цркве (1931)*. Београд: „Службене новине Краљевине Југославије”, бр. 275-86, 16. новембар 1931.

„Прибытіе Епископа Іосифа въ Ужгородъ”. *Православная Карпатская Русь*. IV, 1-2 (1931): 1.

„Съездъ духовенства и уполномоченныхъ отъ православныхъ приходовъ Пряшевской Руси”. *Православная Карпатская Русь*. IV, 10 (1931): 4.

ANTIMÍNY METROPOLITÁNA JOZEFA NA SLOVENSKU

Vladimír Kocvár

Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta
e-mail: vladimir.kocvar@unipo.sk

Zhrnutie: Príspevok obsahuje časť liturgického diela biskupa Josifa (Cvijovića), ktorý na území dnešného Slovenska a Podkarpatskej Rusi pôsobil jeden rok ako biskupský administrátor mukačevsko-prešovskej eparchie. V tej dobe došlo na jeho podnet k zjednoteniu používania antimínsov na cirkevných obciach. Na základe výskumu sa nám podarilo identifikovať sedem antimínsov podpísaných biskupom Josifom, z ktorých tri sú stále používané, tri boli vymenené a ich osud nie je známy a jeden sa nachádza v súkromnom archíve. Všetky boli používané na cirkevných obciach už existujúcich v dobe administrovania biskupa Josifa a duchovní, ktorí na nich vtedy pôsobili boli prítomní na Výročnom zhromaždení duchovenstva, ktoré sa konalo 21. apríla 1931 v monastieri v Ladomírovej, kde boli spomínané antimínsy pridelené jednotlivým duchovným.

Kľúčové slová: antimíny, biskup Josif (Cvijović), Mukačevsko-prjaševská eparchia

Примљено: 19.9.2023.

Прихваћено: 23.10.2023.